

BİR SANATÇI İNCELEMESİ: MİHRİ MÜŞFİK VE PORTRERLERİ

AN ARTIST REVIEW: MIHRI MÜŞFİK AND HER PORTRAITS

Dr.Öğretim Üyesi Özlem TEKDEMİR DÖKEROĞLU

KTO Karatay Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü, Konya/Türkiye

Article Type : Review Article / İnceleme Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.j.1011>

Reference : Tekdemir Dökeroğlu, Ö. (2018). "Bir Sanatçı İncelemesi: Mihri Müşfik Ve Portreleri", International Social Sciences Studies Journal, 4(25): 5432-5441

ÖZ

Portre, Rönesans öncesinden günümüze kadar, resim sanat tarihinin en popüler konularından biri olarak varlığını sürdürmüştür. Çağdaş Türk Resim Sanatı'nda bu konu üzerine resim yapan pek çok önemli sanatçının yanında, ressam Mihri Müşfik ve eserleri görece daha az bilinmektedir. Türkiye'de çağdaş resim çalışmalarını başlatan ve özellikle portre alanında önemli işlere imza atan Mihri Müşfik Hanım, Türk Resim Sanatı'nda önemli izler bırakmış bir figürdür. Türk Kadını'na tutkulu kişiliği, coşkusu ve yaşam tarzıyla örnek olmuş ayrıca pek çok kadının sanatı bir meslek olarak seçmesinde öncülük etmiştir. Bu araştırmada, İnas Sanayi-i Nefise Mektebi'nin ilk kadın yöneticisi de olan Mihri Müşfik hanımın hayatı ve eserlerinin büyük bir kısmını oluşturan portreleri incelenerek, araştırmacılar ve sanatçılar için kaynak oluşturmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mihri Müşfik, Portre, Ressam, Sanatçı

ABSTRACT

From pre-renaissance to the present, portrait has continued its existence as one of the most popular subjects of art history. Painter, Mihri Müşfik, and her works are not well known when compared with most important artists who painted on this subject in contemporary Turkish painting. Lady Müşfik Mihri who started contemporary painting in Turkey and especially with her signatories to the important work of the portrait field is a figure that left important traces in Turkish Art of Art. She has been an example of Turkish women with her passionate personality, enthusiasm and lifestyle, and she led many women in choosing art as a profession. In this survey, it is aimed to create a resource for researchers and artists by examining the portrait of Mihri Müşfik, the first female manager of İnas Sanayi-i Nefise Mektebi, which constitutes a large part of her life and works.

Key words: Mihri Müşfik, Portrait, Painter, Artist

1. GİRİŞ

Resim sanat tarihinin en önemli ifade unsurlarından olan portre, tarih boyunca pek çok sanatçının ilgisini çekmiş, sanat hayatları boyunca yaptıkları üretimlerde, denemek için istekli oldukları konulardan olmuştur. Gerek ifadesel gücü, gerekse teknik yönünden farklı denemeler için esnek bir alan açmasıyla portre, günümüzde de popülerliğini sürdüren önemli resim konularındandır.

Araştırmanın eksenini oluşturan Mihri Müşfik, sanatçı yönünün ötesinde, çağdaş kadınlar için avangard bir rol model olarak da merak uyandıran ve hakkında daha fazla araştırma ve incelemeyi hakeden bir kadın figürüdür.

Türkiye'de çağdaş resim çalışmalarını başlatan ve özellikle portre alanında önemli işlere imza atan Mihri Müşfik Hanım, Türk Resim Sanatı'nda önemli izler bırakmış, Türk Kadını'na tutkulu kişiliği, coşkusu ve yaşam tarzıyla örnek olmuş ayrıca pek çok kadının sanatı bir meslek olarak seçmesinde öncülük etmiştir. Dönem olarak, üretimleri 1914 kuşağı sanatçılarına denk geldiği halde adı, neredeyse yaşadığımız yüzyılda, araştırmalarda ve çeşitli kaynaklarda yeni yeni telafuz edilmeye ve fark edilmeye başlanmıştır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yaşamın her alanında günümüzde dahi hissedildiği düşünüldüğünde, Mihri Müşfik'in yaşadığı dönemin koşullarında karşılaştığı zorlukları tahmin etmek zor değildir.

26 Şubat 1886'da Kadıköy'ün Bahariye semtinde Dr. Rasim Paşa'nın kızı olarak varlıklı ve eğitilmiş bir ailede dünyaya gelen Mihri Müşfik batı tarzı bir eğitim alır. Edebiyat, resim ve müzik içinde en çok resim alanına ilgi duyan Mihri Müşfik bu alanda çalışmaya başlar. "Mihri Hanım İtalya'dan Türkiye'ye gelen ve yaptığı resimlerle Batı tarzı resim anlayışının yaygınlaşmasına katkıda bulunan Fausto Zonaro'dan ders aldı. Bir İtalyan müzikçiye gönül verdi. Sarayın ressamı olan Zonaro'dan aldığı derslerle resime olan açlığını gideremeyen Mihri Hanım yurt dışında eğitimini sürdürmek ister. Ancak o dönem kadınların yurtdışına eğitim için hele yüzyıllarca günah olarak algılanan resim konusunda gönderilmesi alışılmış birşey değildir. Mihri Hanım çok istekli ve kararlıdır. Bu eğitimi almak için İtalya'ya kaçar. Roma'dan Paris'e geçen Mihri Hanım yaşamını portreler yaparak sürdürür"(Öztürk, 2001, s.53).

Resim1: Mihri Müşfik Rasim 1856-1954

Varlıklı ve saygın bir yaşamı idealleri uğruna ardında bırakarak, tutkusunun peşinde bohem ve zor bir hayatı yaşam tarzı olarak seçen Mihri Müşfik, çağdaş resim çalışmaları yapan ilk Türk kadın sanatçı olarak tarihteki yerini alır. (Bkz: Resim 1) "Resim eğitimi için Paris'e gelen Galip Bey'den ders alır. Güzel Sanatlar Akademisi'ne girer. Ünlü ressamların atölyelerinde çalışmaya başlar. Paris'te okuyan Müşfik Selami ile tanışır ve evlenir. Bu tarihten sonra adı Mihri Müşfik olur. Paris'te tanıştıkları Cavid Bey, İstanbul'da maliye nazırı olunca Mihri Hanım'a İstanbul Kız Öğretmen Okulu'nda resim öğretmenliği önerisini yapar." (Öztürk, 2001, s.53) "Ama zaman geçtikçe Kız Öğretmen Okulu ona yetmemeye başlar. Tıpkı Avrupa'dakiler gibi İstanbul'da da kızların gidebileceği bir akademi olmalıydı. Osman Hamdi Bey'in Sanayi-i Nefise'si uzunca bir zmandır erkek öğrencilere hizmet veriyordu. Kızlarsa unutulmuştu. Eski dönemde kimse buna cesaret edememişti belki de. Ama şimdi böyle bir girişim için uygundu koşullar. Kız öğrencilerin devam edebileceği bir güzel sanatlar okulu açma işi Sultan Reşat döneminde gerçeğe dönüştü. Böyle bir okula yönetici olarak atanacak bir kadın öğretmen de mevcuttu" (Caner, 2011, s.93).

1913-1922 yılları arasında Türk resim sanatında pek çok ilke imza atan Mihri Müşfik hanım o döneme kadar kızların alabileceği en yüksek sanat eğitimi sayılan ve Dar'ül Malumat adıyla bilenen kız sanat okullarından sonra, kızların üniversite düzeyinde eğitim alabilmesi için girişimlerde bulunur. Avrupa'daki sanat eğitimi, saygın bir aileye mensup oluşu ve çalışmaları sonucunda bir kız sanat üniversitesi olan, İnas Sanayi-i Nefise mektebi kuruluşunda yer alır.

1. Dünya Savaşı'nın başladığı 1914 yılında Mihri Müşfik hanım İnas Sanayi-i Nefise okulunda yönetici ve öğretmen olarak işe başlar. Okulun müdürlüğünü yaparak bu alanda da bir ilke imza atar. Bu okulda oldukça avangard girişimleri olur. Kız öğrencilerin sevdiği ve örnek olarak gördükleri bir hocadır. Sıradan

değildir. Eğitimi ve sanat yaşantısıyla pekiştirdiği ilerici ve yenilikçi düşüncelerini çalıştığı kurumda uygulamak için her türlü güçlükle savaşıyor. Hatta kız öğrencilerle açık havada resim yapma istekleri bile 1914 İstanbul'unda büyük sıkıntılar yaratır. Sonunda polis nezaretinde özel izinle açık havada resim yaparlar.

Öztürk'ün, 2001'de yazdığı Hale Asaf Mihri Müşfik ..ve Acınası Yaşlıları yazısında belirttiğine göre; Gözlem altında kız öğrenciler Gülhane Parkı, Köprüaltı, Üsküdar, Topkapı Sarayı'nda çalışmalar yürütür. "Bir Osmanlı Prensesi Mihri Müşfik" isimli kitabın yazarı, Nilgün Sarp'ın anlatımına göre; Beyazıt'taki Zeynep Hanım Konağı'nın iki odasının Mihri Müşfik Hanım'ın kullanımına açıldığını öğreniyoruz. Henüz iki dersliği olan mektebin bir odasında heykeltiricilik eğitimi, diğer odasında ise resim eğitimi verilir. Sarp, mektebin ilk öğrencilerinden birinin 16. Türkiye Başbakanı Bülent Ecevit'in annesi Nazlı Ecevit olduğunu belirtir. Okulun diğer öğrencileri arasında yine ilk kuşak kadın ressamlarından Fahrelnisa Zeyd, Aliye Berger, Feyhaman Duran'ın eşi Güzin Duran gibi öncü isimlerin bulunduğunu görürüz. (aktaran Çaha, 2016, s.104)

Dört yıl burada görev yaptıktan sonra kaynaklardan bir yıl İtalyaya gidip döndüğünü öğreniyoruz. (Çaha,s.104) İttihat ve Terraki partisi üyelerinin tutuklanması üzerine onaları hapiste ziyaret etmesiyle basında hakkında çıkan olumsuz haberler nedeniyle tutuklanacağını düşünerek İtalya'ya gider. Döndüğünde iki yıl daha İnas Sanayi-i Nafesi'de çalışır ancak 1922'de yine dönemi için oldukça radikal bir tavır sergileyerek eşinden boşanır. Elbette boşanış olması şimşekleri üzerine çekmesi için yeterlidir. Aldığı batı tarzı eğitim ve sanatçı olarak yaşamakta direndiği hayat döneminin istanbul'u için tehditkar ve uygunsuz bulunur. Üzerindeki baskılar artar, sonunda tekrar İtalya'ya dönmeye karar verir.

"Ancak o, 1922 yılından sonra yurtdışında Mihri Rasim olarak tanınmıştır. Cumhuriyet Gazetesi'nde bulunan haberde ise Mihri Besim yazmaktadır) ve Roma yılları devam eder. Bir takım kaynaklar Mihri Hanım'ın tekrar İtalya'ya gidişini meşhur İtalyan yazarı ve milli kahramanlarından Gabriele d'Annunzio ile yaşadığı aşka bağlar. Aralarındaki aşk mıdır bilinmez ancak anlaşılabilir o ki Mihri Hanım bazı belgelere (Sözkonusu belgeler Ayşen Aldoğan'ın makalesinde bulunmaktadır (Tombak,1999,sayı 27) göre Gabriele d'Annunzio ile dosttur ve onun portresini yapmıştır. Onunla olan dostluğu vasıtasıyla da Vatikan'a kabul edilerek Papa'nın portresini yaptığı da bilinir (Papa'nın portresini yaptığı yolundaki bilgi Feyhaman ve Güzin Duran'ın İtalya gezilerinde Vatikan'da bir Papa'nın portresi altında "Mihri" imzası görmeleri fakat ikinci seyahatlerinde bu tablonun kaldırılmış olduğunu belirtmeleridir. Şuan böyle bir portre Vatikan Müzesi'nde bulunmamaktadır). Mihri Hanım, 1928 yılına kadar kaldığı Roma'da Gabriele d'Annunzio ile yakın arkadaşı ressam Renato Brozzi aracılığı ile mektuplaşarak aralarındaki ilişkiyi sürdürürler. 1928 yılında ise sanatçı Amerika'ya taşınır. Mihri Hanım Amerika'ya taşınmasını ise 26 Aralık 1928 tarihinde Cumhuriyet Gazetesi'nin yayınladığı Mihri Hanım'ın New York'taki sergi haberinden teyit edilir. New York'ta gazeteci yazar Ahmet Emin Yalman'ın Mihri Hanım'ı gördüğü ve II. Dünya Savaşı yıllarında bazı New York dergilerinin kapaklarını resimlediği Yalman tarafından da belirtilir. Zengin Amerikan ailelerine resim dersleri verdiği, önemli kişilerin portrelerini yaptığı bilirse de (1954 yılında) Mihri Hanım, yoksulluk içinde ölür" (Lebriz Sanal Dergi,2008, s.2).

2. YÖNTEM

Bu bölümde Mihri Müşfik Hanım'ın yaşamının değişik dönemlerinde yaptığı çoğu imzasız olan ve kaynaklardan ulaşılabilen portre çalışmalarını biçim ve içerik açısından analiz edilecektir.

Karakter olarak cesur, kendine güvenen ve çağının ötesinde bir öngörüye sahip olan, genel geçer kalıplara pek değer vermeyen, hayatı boyunca ideallerinin ve hayallerinin peşini hiç bırakmayan Mihri Müşfik hanım resimlerini çağunluğunu oluşturan portrelerinde de özgün bir dil yaklamayı başarır. Resimlerinde zaman zaman natüremortlar görülse de, portreye özel bir ilgisi ve yeteneği olduğu açıktır. Başta kendi portreleri olmak üzere gittiği farklı ülkelerde de bu yeteneği farkedilmiş siyaset adamlarının ve dini liderlerin portrelerini yapar.

19. yüzyılda Fransa'da ortaya çıkan ve hemen hemen bütün sanat dallarını ve özellikle resmi etkileyen empresyonizmi Mihri Müşfik'in birkaç eserinde görsek de, tamamına hâkim olduğunu söyleyemiyoruz. Yine o dönemin sanat ortamında önemli bir yer tutan oryantalist akıma mal edebileceğimiz birkaç eseri bulunan sanatçı, oryantalist bir ressam olan Zonaro'dan resim dersleri almasına rağmen bu üslupta da sanatını yoğunlaştırmadığını biliyoruz. Genellikle akademik üslupta çalışan Mihri Müşfik, eserlerinde sanatçı bakış açısını ve kadınsı duyarlılığını yansıtarak Türk sanatında özgün bir yer ediniyor (Çaha, 2016, s.105). Son derece ifadeci olarak tanımlanabilecek portre resimleri yapan Mihri hanım yaşadığı dönemde geniş bir aydın, sanatçı ve politikacı çevresine sahiptir. " Devrin ileri gelen şahsiyetleri Mihri hanıma portrelerini

yaptırırlar. Paşalar, siyasetçiler, edebiyatçılar...Anlaşılan alımlı ressamın karşısına geçip poz vermek için birbiriyile yarışır insanlar" (Caner,2011,s.104).

Resim 2: Tefik Fikret'in portresi 1910' lar

O dönemde dostluğunu kazandığı pek çok kişiden bir de ünlü yazar ve şair Tefik Fikret'tir. Öyle ki dostlukları Fikret'in ölümüne kadar devam etmiş ve Mihri Müşfik hanım şairin hayatının son dönemlerinde hemen her gün görüştüğü hatta dostuğun ötesinde platonik bir yakınlaşma ile bağlandığı önemli bir figür haline gelir. Fikret'in Aşiyân'daki evinde kalarak portrelerini yapar. (Bkz: Resim 2) O dönemlerde yaptığı Tefik Fikret portrelerinden birinde, şairi iyimser, halinden memnun yumuşak bir ifadeyle resimler. Tefik Fikret, Aşiyân'daki evine gelen Mihri Hanım'ı Ruşen Eşref'e şöyle tanıtır: *"Yukarıda bir hanım var. Resimler yapıyor. Bilseniz Rübab'ı o kadar güzel yorumluyor ki, yazdıklarım bu kadar anlamlı mı imiş diye şaşıyorum."* Ardından Tefik Fikret, Mihri Hanım'ın yaptığı portreyi Ruşen Eşref'e göstererek, *"Bakın, bu ne güzel... Benim başımı olağanüstü çizmiş. Şöyle, buruna doğru geldikçe incelen bir baş!"* der (Toros, 1982 s. 13-14).

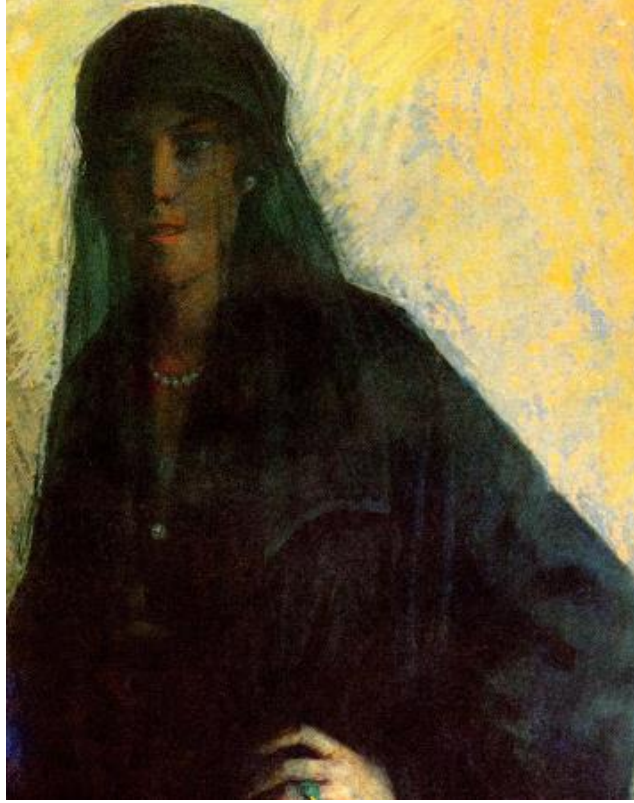
1915'te şairin ölümü üzerine oldukça üzülen Mihri Hanım naşı defnedilmeden önce Tefik Fikret'in yüzünün maskını alır. Bu anlamda da bir ilke imza atan Mihir Müşfik'in aldığı bu mask, Türkiye'de bu teknikle bir insanın yüzünden altına ilk mask olma özelliğini taşımaktadır. Bu mask Aşiyân Müzesi'nde sergilenmektedir.

Ünlü ve önemli kişiler dışında ağırlıklı olarak kadın portreleri yapan sanatçı, bunun yanı sıra çocuk ve bebek portrelerine de çalışmalarında sıkça yer verir. Portrelerinde zaman zaman, mekanla ilgili ayrıntıları görüntüye dahil etse de oldukça yalın ve ifade sel portreler ortaya koyduğu görülür. Sağlam bir desen bilgisi ve özgün bir dili portrelerinde bir araya getirmeyi başaran sanatçının seçtiği renklerle de yine kendine has bir palet yarattığı görülmektedir.

Resim 3: Kadın portresi, tuval üzerine yağlı boya, 98,5 x 61cm, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Resim Heykel Müzesi.

Tam tarihi belli olmayan bu kadın portresinde dönemin giyim tarzı ve güzellik anlayışı ile ilgili bir fikir edinebilmek mümkündür. (Bkz: Resim 3) Figürün duruşu, melankolik ruh halini yansıtırken, bunu destekleyici şekilde figürün yüzünü ortaya çıkarıcı nitelikte kullanılan huzurlu bir ışık ifadeyi güçlendirici rol oynamaktadır portrede. Mihri Hanım, bu portre gibi pek çok portre çalışmasında sadece görüneni resimlemekle kalmamış figürlerin ruh hallerini de resim yüzeyine usataca yansıtmayı başarmıştır.

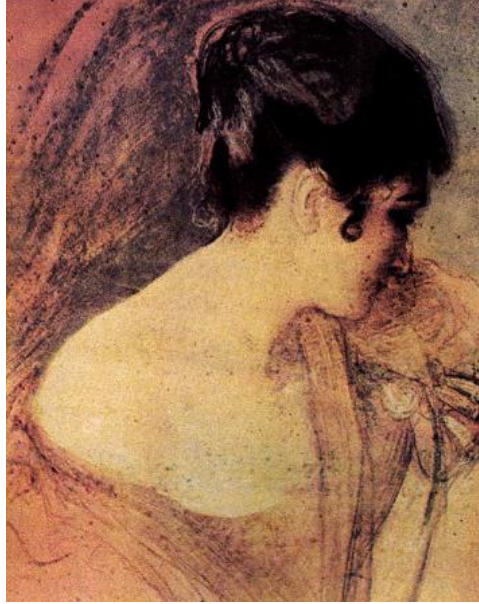
Resim 4: Peçeli Kadın, kağıt üzerine suluboya, 44x 29,5 cm, özel koleksiyon.

Resim 5: Otoportre, Mihri Müşfik Hanım, kağıt üzerine suluboya, 12,5 x 8 cm, özel koleksiyon.

Mihri Müşfik hanım çağdaşı Osman Hamdi Bey'le karşılaştırılarak oryantalist olarak nitelense de aslında resimlerinde oryantalist kaygıları görmek son derece zordur. Osman Hamdi gibi ayrıntıları en küçük detaylarına kadar vermektense, figürün ruhsal yapısını, duygu dünyasını, haleti ruhiyesini yansıtmak ister gibi bir yaklaşım benimsemiştir daha çok. (Bkz: Resim 4-5)

Farklı resim tekniklerini denemekten çekinmeyen Mihri hanım, suluboyadan, pastele, yağlı boydan başka tekniklere kadar her tür malzeme ve yüzeyi aynı beceriyle kullanmış, portrelerindeki duyarlılığı ve sağlam desen yapısını özgün anlayışıyla birleştirerek. Zamanın yüzlerini günümüze taşımıştır.

Resim 6: Kız kardeşi Enise Hanım, ahşap yüzey üzerine pastel boya, 65x 50,5 cm, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Resim Heykel Müzesi.

Bu portrede Mihri Hanım gibi eşinden ayrılıp, daha sonra İsviçre'de bir sanatoryumda veremden ölen kızkardeşi Enise Hanım'ı resimler Mihri Müşfik, onun güzelliğini ve naif kişiliğini pastel tonlarla özdeşleştirerek yansıtır resim yüzeyine. Yiğeni Hale Asafa resmi bırakması yönünde telkinler içeren mektuplar yazar. (Bkz: Resim 6)

Yaptığı çok sayıda kadın portresinde doğudan çok batılı modern kadınların yaşam ve giyim tarzını görürüz. Bu kadınlar Mihri Hanım'ın yaşadığı coğrafya, kültür ve çağın çok ötesindeki hayat görüşünü içeren verilerle doludur. "Bekâr kadın fikrinin pek çok problemi ve eleştiriyi beraberinde getirdiği o yıllarda, Miri Hanım'ın da eşinden boşanmış olması, farklı bir ülkede, o güne kadar erkeklere özgü yüksek sanatlar olarak tanımlanan resim sanatı ile uğraşarak kendi ayakları üzerinde durmayı bilmesi onun hayata bakışına dair önemli ipuçları vermektedir. Anlaşılan o ki Mihri Hanım, bahsi geçen kadın odaklı gelişmelerden haberdar olmakla kalmayıp sözkonusu çağdaş kadın fikrini yaşamına geçirip benimsemiştir " (Dolmacı,s.3)

Resim 7: Naile Hanım, 1908-1909

Resimde, İttihat ve Terakki Cemiyeti kurucularından, eski Viyana Sefiri, İstanbul belediye başkanı Ali Rıza Bey'in annesi Naile Hanım'ın giysileri, oturuşu, tespihi dönemin izlerini taşır. (Bkz: Resim 7) Otoriter yüz ifadesi, Osmanlı toplumunda kadınların yaşlanarak kazandığı gücü, evindeki diğer kadınları yönetecek konuma gelmiş olduğunu göstermektedir. Evin bir parçası olmaktan çok evini yöneten güçlü bir kadın portresi hissini net olarak yansıtan potrede, akşamüsütü ışığının rahatlatıcı etkisi ön plandadır. Resim, kafesli pencereleri ve divanıyla bir Osmanlı evini betimlemekle birlikte, Naile Hanım'ın ceketi, sırtını dayadığı duvardaki Rokoko süslemeler ve perdenin kordonu gibi detaylarda, Batılılaşmanın izleri görülmektedir. Resimde her ne kadar evin ayrıntılarına yer verilmiş olsa da, bu resimin baskın duygu otoriter ve güçlü bir kadın figürü olarak Naile hanım'ın yüzünde ölümsüzleşir.

"Sanatçının yaptığı tablolara baktığımızda kendisi başta olmak üzere özellikle kadın portrelerinin öne çıktığını görürüz. Bu kadınlar söz edildiği gibi Osman Hamdi'nin kadınlarına benzemez. Onun kadınları Doğunun ev, hamam veya saray içindeki odalıklarından değildir ya da bunlar Doğu motiflerine bezenmiş kıyafet ve yardımcı aksesuarlarla resmedilmez (Ahmet Rıza Bey'in annesi Naile Hanım'ın portresi dışında). Edilgen bir yapıları yoktur, ancak sanatçı baştan çıkarıcı ya da bizi tedirgin eden bir yapıya da izin vermez. Sanatçının kadın portrelerine bakıldığında hepsinin genel olarak saç topuzları ve bantlarıyla, giyimleri ve duruşlarıyla eğitilmiş, zengin ve güçlü kadınlar yani modern Batılı kadın tipleri olduğu söylenebilir. Bazılarının gücü duruşlarında (Bkz: Resim 7), bazılarının mekânlarından hareketle zenginliklerinde (Bkz: Resim 8) ve ya kıyafetlerinin söylediği üzere statülerinde bulunmaktadır. (Bkz: Resim 9) Kendi portresinde ve Siyahlı Kadın Portresi'nde kullandığı transparan peçe ise dönemin modası oryantalist bir öge olabilir ama ana kurgu bundan daha derin ve içseldir" (Dolmacı, s.3).

Resim 8: Mevsume Yalçın Portresi. Kesin tarihi bilinmiyor

Resim 9: Hariciye Nazırı Asım Bey'in eşi Letta Asım, Baloya Giderken, 1911-12

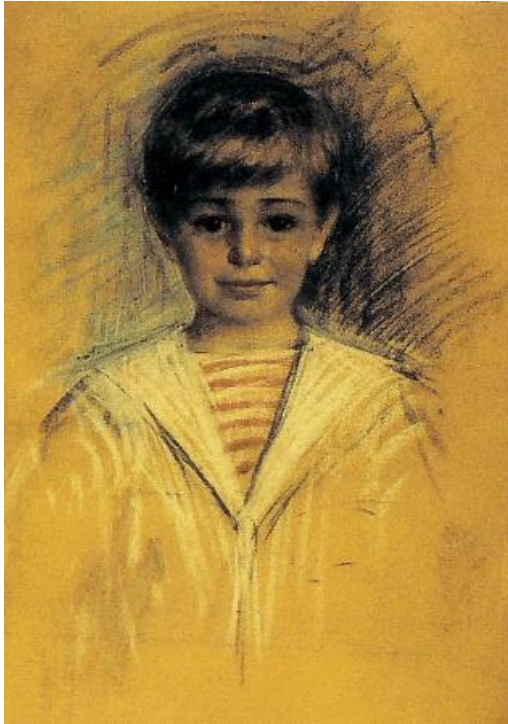
Resim 10: Yaşlı Kadın Portresi, ahşap yüzey üzerine pastel boya. Kesin tarihi bilinmiyor

Diğer portrelerinden farklı olarak bu yaşlı kadın Anadolu kadının günlük kıyafetleri içinde resimlenmiştir. Zor ve çalışmayla geçen yılları yüzünden okunan bu kadın portresinde buna rağmen çaresiz ve yılgın bir hal yoktur. Aksine çalışkan, emekçi Anadolu kadının mücadelecı tavrını hissettirir içten içe. Tam da Mihri hanımın hayata karşı duruşuna benzer bir harekettir bu. (Bkz: Resim 10)

Resim 11: Namaz kılan halayık. Kesin tarihi bilinmiyor.

Kadın portreleri dışında bazen spariş üzerine bazen de yakın dostlarının isteği üzerine arkadaşlarının çocuklarının da portrelerini yapar. Çocuk portrelerinde de güçlü ifadesel betimlemesi ve rahat tekniği dikkat çeker. Bu yönüyle yine Rembrant'ın çocuk portrelerindeki yaklaşımına benzer bir teknik ve malzeme kullanımı göze çarpar. Bu resimlerde Mihri hanım Rembrant'ın resimlerinde kullandığı ışığa benzer ışık kullanarak, portrenin yüzünü belirgin fakat yumuşak bir biçimde karanlıkta bıraktığı fondan ayırmış böylece etkin bir ifadeselliği görünür kılmayı başarmıştır. (Bkz: Resim 12-13)

Resim 12: Demir Turgut Portresi 1911-12

Resim13: Leyla Turgut Portresi, 1911-12

3. SONUÇ

Mihri Müşfik Hanım, hayata karşı dik duruşu, kural tanımazlığı, güçlü karakteri ve hayallerinin peşinden giden inatçı yapısıyla. Dönemi için pek çok tabuyu yıkmış, olmaz denilen şeyleri oldurmuş, bir sanatçı gibi yaşamış ve malesef pek çok sanatçı gibi hayal kırıklığı ve yoksulluk içinde hayata gözlerini yummuştur. Taha Toros'un belirttiği üzere yiğeni Hale'ye (Asaf) mektuplarında şöyle ifadeler yer verir; “Senelerce çalışmakla ben neye muvaffak oldum? Hiç..Üstelik sıhhatimi kaybettim.Vaktiyle “Herkül” idim. Şimdi

merdiven çıkamıyorum. Sanat beni bu hale koydu. Hele gözlerim hiç görmüyor. Çifte çifte gözlük kullanıyorum. Parasızım. Bizim gibi -Avrupa'ya nazaran- geri kalmış bir memlekette sanatkarın yolu kadar, güç bir yol yoktur. Bizimkisi fazla fedakârlık isteyen bir meslek. Bugün bana, gençliğimi hediye etseler, bu meslek uğruna çektiklerimi, çekmek korkusundan, reddederdim! Çektiğim meşakkatleri bir ben bilirim, bir de Allah bilir. Her sanatkar, karsısındaki sanatkarı, daima, kendisinden aptal görür. Onun on senede yaptığını, kendisinin bir senede yapacağını sanır. Bir iki yıl içinde, hayatını kurtaracağına, köşeyi döneceğine emindir! Heyhat ve yine heyhat! İşte sanatın esrarı buradadır. Sanatkarın yolu, yürüdükçe uzar gider. Bizim ailenin yegâne hususiyeti inadıdır. Ben her şeyde olduğu gibi sanat hayatım boyunca, inadıyla yaşadım. Bugün, buna, bin kere pişmanım. Son günlerde aklımı pek toparlayamıyorum. Bitabım. Sol tarafıma elektrik masajları yapılacak. Pek ziyade ıstırap içerisindeyim.” (Toros,1982, s.16-17) "Halil Edhem'in eserinde Mihri Müşfik ile ilgili olarak: "Tespit edilebildiği kadarıyla Mihri Müşfik'in Türkiye'de otuz iki, İtalya'da otuz altı Fransa'da yirmi üç ve Amerika'da ise altmış aşkın eseri bulunuyor. Sanatına adanmış yaşamı boyunca, kendi deyişle "sanatın esrarını çözmeye" çalışan Mihri Müşfik, karşısına çıkan tüm zorluklarla mücadele ederek ardında ölümsüz eserler bırakır (Aktaran, Çaha, s.106).

Yaşadığı dönemde reform sayılabilecek işler yapmış, Türk kadınının adını bir sanatçı olarak yurt dışında duyurmuş ve bir türlü sanat tarihinde gerektiği gibi onurlandırılmamış olan bu öncü kadın bugün New York'ta kimsesizler mezarlığında yatmaktadır.

KAYNAKLAR

Beykal, C. (1983). Yeni Kadın ve İnas Sanayi-i Nefise Mektebi, İstanbul, Yeni Boyut Plastik Sanatlar Dergisi, 2/16, İstanbul.

Caner,E. (2011). Mihri Müşfik Hanım'ın İzinde, İstanbul, Kapı Yayınları.

Çaha, M.(21/2016). Türk Resminin Kadın Öncüsü, İstanbul, İSMEK El Sanatları Dergisi.

Dolmacı S. Sanat Tarihinde Tutkularıyla Anarşist Bir Kadın: Mihri Müşfik, İstanbul, Artist Modern, 2009 01/96, ss. 64-67. (Aynı makale lebriz.com web sayfasında da yayımlanmıştır. Erişim 21.2.2012) <http://lebriz.com/pages/lsd.aspx?articleID=351&şionID=2&lang=TR&bhpc=1>

Edhem, H. (1970). Elvah-ı Nakşiyeye Koleksiyonu, İstanbul, Milliyet Yayınları.

Oztürk Y.(Mart 2001). İki Kadın Ressamımız Hale Asaf ve Mihri Müşfik ..Ve Acınası Yaşamları. İstanbul.Bütün Dünya.

Sarp N. (2011) Bir Osmanlı Prensesi Ressam Mihri Müşfik, İstanbul, CB Matbaacılık.

Toros, T. (1982). İlk Kadın Ressamlarımız, İstanbul, Sanat Dünyamız.

<http://www.istanbulkadınmuzesi.org/mihri-musfik>

https://tr.wikipedia.org/wiki/Mihri_M%C3%BC%C5%9Ffik_Han%C4%B1m